

Eén op tien kinderen in Vlaanderen wordt mishandeld. Kindermishandeling is de tweede oorzaak van kleutersterfte. De uitbouw van vertrouwenscentra, CLB's en andere platformen maken het probleem bespreekbaar. Toch blijft het taboe bestaan. Weliswaar kijkt in de volgende drie edities achter de schermen van een samenleving waar het gezin buiten verdenking staat.

Een schraal zomerzonnnetje, ergens ver weg van het stadsgewoel. Twee veulens struikelen een dravende merrie achterna. Af en toe wacht ze op haar kroost. Dan geeft ze hen zachte tikjes met haar snuit. "Zo laat ze zien hoe trots ze is", vertelt Tessa. Vanop haar terras heeft ze uitzicht op de paardenfamilie in de velden. "Ik kan er soms niet naar kijken. Het is allemaal zo perfect." Tessa trilt na van het gesprek dat we net hadden. "Ik praat hier heel, heel weinig over. Ik heb zoveel rottige herinneringen. Er zijn dagen dat ik zot word. Compleet zot."

Een paar weken eerder. Svea Van Goey heeft haar klasje op de beroepsschool knus ingericht. "We doen ons best", glimlacht ze. Dit is niet meteen de school van de zondagskinderen. Ik herinner me een leerlinge van mij, Tessa heette ze. Meestal zat ze in de klas te slapen. Geregeld verwondde ze zichzelf. Ze kon ook erg agressief worden. Veel leerkrachten hadden schrik van haar. Maar ik kon me daar niet bij neerleggen. Tessa was één en al harnas. De hardheid verborg een kwetsbaar kind. Ik verdedigde haar tijdens de klassenraden, wat niet vanzelf ging. Een rotte appel als Tessa waren ze liever kwijt dan rijk. Ik werd door de directrice berispt omdat ik me op glad ijs begaf."

"Ik was in het begin voorzichtig met Tessa. Toen ontdekte ik dingen die elke verbeelding tartten. Tessa werd zowel emotioneel als fysiek als seksueel zwaar mishandeld. Ze is op een bepaald moment 's middags naar huis gegaan. Ze heeft een hoop pillen

"Mijn kinderen ze niet kapot"

geslikt. Terug in de school is ze in elkaar gezakt. Dat was haar noodkreet. Ze is in kritieke toestand naar het ziekenhuis overgebracht. Blijkbaar was haar familie al gekend bij de politie. Toen ze ontslagen werd, wachtten twee leden van de jeugdbrigade haar op. Tessa was woest op mij. Ze dacht dat ik haar er had ingeluisd. De jeugdrechter besliste haar naar een gesloten instelling te sturen, ver weg van alles. Ze toonde geen greintje verdriet, ook niet toen we haar achterlieten. Alleen vijandigheid. Na een tijdje mocht ze in het week-

was een jaar of acht."

Tessa is een intelligente, mooie vrouw geworden. Haar blik is verbeterd en angstig tegelijk. "Sorry dat ik bibber!" herhaalt ze een paar keer. "Ik ben nu getrouwd, met Jessica. Ik wil verder. Ik wil niet terug. Ik heb iets met tijd. Ik kan niet bij het moment blijven stilstaan. Ik moet gaan. Als ik stil sta, zie ik de beelden. Ik heb alles wat lelijk is in deze maatschappij gezien. Alles."

"Mijn echte vader is vertrokken toen ik twee was. Vanaf dan heb ik altijd een stief-

Kindermishandeling deel 1: getuigenis van een overlever

end naar huis, maar naar haar moeder mocht ze niet. Dus dan was er maar één oplossing: Ze bleef bij mij thuis slapen." "Je komt dan natuurlijk in een wespennest terecht. Als je niet uitkijkt, krijg je iedereen tegen: de ouders, de school en Tessa zelf. Een kind kan jou als een bedreiging beginnen zien. Maar gelukkig ontstond tussen ons een sterke band. Op haar achttiende is ze naar Nederland vertrokken. Eigenlijk is ze gevlucht, weg van de miserie. Het contact is verwaterd. Tessa moet nu in de twintig zijn. Ze is een doozetter, dus ik denk wel dat ze op haar pootjes is terechtgekomen."

Ons moeder wist er van

"Schoontje he!" Tessa wijst naar het litteken op haar voorhoofd. "Cadeautje van mijn stiefvader. Hij heeft me met mijn hoofd tegen de vensterbank gemept en toen zat er een barst in mijn schedel. Ik

vader gehad. Tot mijn twaalf, dertien jaar. Hij was een zware jongen, gekend bij de politie. Zijn eerste vrouw heeft hij neergeschoten. Ons sloeg hij bont en blauw en voor straf moesten we vlak voor de gloeiende kolenstoof op onze blote knieën met onze armen omhoog zitten. En intussen moesten we de tafels van vermenigvuldiging opzeggen. Één maal één is één, twee maal twee is vier."

"Mijn vroegste herinneringen stammen uit mijn zesde levensjaar. Elk weekend gingen we naar een badhuis. Gezellige uitstapjes zozegd. Mijn zus mocht altijd met mijn moeder in bad. Ik moest met mijn stiefvader in de douche. Ik was klein, wat wil zeggen dat ik met mijn gezicht ter hoogte van zijn kruis kwam. Daar moet geen tekeningetje bij zeker? Ons moeder wist er van, maar ze wilde het niet zien. Gewoon even volhouden en het is al voorbij, dacht ik. God, wat is een uurtje? Daarna doen we

gewoon weer stoer verder. Ik liet op school en op de straat wel zien wie de baas was. Ik was een rotmeid van wie iedereen schrik had. Ik was een verneukt kind. Echt verneukt.”

“Ik heb mezelf opgevoed. Ik deed al snel alles alleen. Ik nam op mijn zesde de tram naar school, zonder boterhammen, niks. Mama kon niet voor zichzelf zorgen, laat staan voor haar kinderen. Ze lag altijd te

één voor één. Ik heb gezien hoe hij mijn moeder verkrachtte. Voor haar moest ik als zesjarige coke kopen. Ik reed op mijn fiets naar een Marokkaanse dealer. Samen snoeven we dikwijls een lijntje. Als ik een redelijk rapport had, kreeg ik een stukje hasj uit de kast.”

“Mijn moeder was gokverslaafd. Ze zat uren aan de bingokas. Op café draaide ze in één dag al haar OCMW-geld erdoor. Dan

een stuk. Mijn moeder heeft ons gekoppeld. Dat was sluw. Door haar gokprobleem had ze zoveel schulden opgestapeld dat ze uit haar appartement werd gezet. Ze heeft het kunnen regelen met die man dat hij een lening aanging om haar schulden af te betalen in ruil voor mij. Ik bedoel, ik was twaalf en had seks met een bezopen vent van achtentwintig. Ik heb jaren met die man samengeleefd.”

“Mensen geloven zoiets niet.”

“Ik wou er nooit over praten. Met niemand. Ik heb wel eens iets laten vallen, maar mensen geloven zoiets simpelweg niet. Daardoor zit je met een dubbele angst. Enerzijds heb je schrik dat je niet wordt geloofd. Anderzijds heb je schrik dat ze je wel geloven. Dan kwamen ze me misschien weghalen en sloten ze me op in een instelling. Svea was de eerste aan wie ik alles heb verteld. Zij was iemand die voor mijn verhaal echt tijd nam. Ik was dat niet gewoon. Ze knuffelde me. Ze was zo lief. Zij heeft mij de hemel laten zien. Het bracht mijn gevoelens helemaal in de war. Ik besepte plots dat mijn leven geen leven was. Dat het zo niet hoort te zijn. Ik heb dan een hele pot pillen genomen. Ik ben nog naar school gelopen en dan werd alles zwart. Ik werd wakker in het ziekenhuis met Svea aan mijn bed. Ik heb alles verteld. Svea heeft zich om me bekommerd. Heel dapper van haar. Zij vormde een schelmomment in mijn leven. Jammer dat niet meer leerkrachten zo betrokken zijn.”

“Ik ben nooit kind geweest. Geen idee wat dat inhoudt. Ik heb geen enkele mooie herinnering. De eerste fijne momenten die ik koester dateren uit de tijd dat ik een gesloten instelling zat. Geen zatte venten, geen hysterische moeders, geen drugs, geen meppen meer. Alleen nog psychiaters en rust. Ik heb er soms heimwee naar. Echt.”

“Op mijn achttiende ben ik naar Nederland vertrokken. Alles liep fout. Ik zat aan de drugs. Jaren ben ik daar gebleven. Toen ik terugkwam heb ik mijn stiefvader opgezocht. Hij hing nog altijd aan de toeg. Met zijn dikke jeneverneus. Samen zijn we een pint gaan pakken. Ik weet niet waarom. Ik wilde tonen dat hij me niet kapot gekregen had. Spijt heeft mijn stiefvader nooit gehad. Hij kent dat niet. Ik wens hem geen vreselijke dingen toe. Behalve dan misschien dat hij zichzelf en zijn zieke ik tegenkomt. Dat lijkt me voldoende om nooit meer wakker te willen worden.” Tessa werpt een kus naar Jennifer. “We

Tessa: “De eerste momenten die ik koester, dateren uit de tijd dat ik in een instelling zat. Geen zatte venten, geen hysterische moeders, geen drugs, geen meppen. Alleen psychiaters en rust. Ik heb er soms heimwee naar.”

slapen, suf van de pillen. Ik was een moeder voor mijn moeder. Mama is manisch depressief. Ik weet dat ze zelf een zware jeugd heeft gehad. Die man, mijn stiefvader, zette haar ellendige jeugd gewoon verder. Hij zei altijd tegen mijn moeder dat hij haar benen zou verbrijzelen als ze hem zou verlaten. Ik heb hem letterlijk de nagels van mijn moeder zien uittrekken,

zei ze met veel theater: “Tessa, gij moet dat bij de politie regelen. Zeg dat mijn portemonnee gepikt is.’ Ik moest naar De Goede Woning om uit te leggen waarom de huur niet werd betaald. Mama is uiteindelijk toch alleen gaan wonen. Weg van mijn stiefvader. Het café was mijn speelterrein geworden. Daar ontmoette ik Ralf. Ik was twaalf, hij achtentwintig. Hij vond mij wel

De strijd tegen kindermishandeling

Prinses Mathilde was prominent aanwezig bij de opening van het tweede internationale congres van het vertrouwenscentrum Kindermishandeling in Leuven: “Als ik ‘s avonds mijn kinderen in bed stop en zie hoe onbezorgd ze slapen, dan denk ik vaak aan de miljoenen kinderen op deze aarde die minder gelukkig zijn dan zij.”

Gusta, een slachtoffer van verwaarlozing en mishandeling, getuigde over haar ervaringen. De luisterbereidheid waartoe de prinses opriep, kwam voor Gusta te laat. In Gusta's kindertijd werd er niet geluisterd naar haar. Van vertrouwenscentra was nog geen sprake. Die bestaan pas twintig jaar. Niet in eerste instantie voor slachtoffers van een losgeslagen gek als Dutroux, maar vooral voor de vele wantoestanden die zich in de thuissituatie afspelen. “Het aantal meldingen van kindermishandeling neemt helaas toe”, zei de prinses. Voormalig Vlaams minister van Welzijn Inge Vervotte, vanzelfsprekend ook op het appèl, had het over 7.000 meldingen in 2006. Een verdubbeling op tien jaar tijd. In de Verenigde Staten zou het aantal meldingen van kindermishandeling en seksueel misbruik op ongeveer dertien jaar tijd met zowat de helft zijn afgenomen. Dat vertelde *David Finkelhor*, professor sociologie aan de Universiteit van New Hampshire tijdens zijn lezing. Tussen 1986 en 1997 verdrievoudigde het aantal seksuele delinquenten dat in een Amerikaanse gevangenis werd opgesloten. Campagnes maken het Amerikaanse publiek al jaren duidelijk dat wie aan kinderen raakt, wordt gestraft. Die campagne heeft blijkbaar succes. Allerlei overheidsinstanties screenen potentiële werknemers strenger op hun achtergrond vooraleer ze met kinderen aan de slag mogen. Het zijn twee verklaringen van Finkelhor voor de frappante daling van het aantal meldingen in minstens 90% van de staten van de Amerikaanse federatie.

Erika Frans, verantwoordelijk voor voorlichting aan jongeren bij *Sensoa*, weet niet wat ze ervan moet denken. “Finkelhor gelooft dat afschrikking een positief effect heeft, maar werkt het niet evengoed andersom? Meer mensen aarzelen om zulke kwesties te melden omdat de consequenties erg groot kunnen zijn.” Finkelhor zelf is niet verbaasd dat hij enkele sceptische vragen krijgt. “Negatieve afschrikking is inderdaad een mogelijke uitleg, maar dit

wordt niet ondersteund door onze gegevens,” legt hij uit. “Uitgebreide enquêtes over slachtofferervaringen bevestigen dat er wel degelijk een afname is. We baseren ons dus niet uitsluitend op rapportering van allerlei instanties.”

In Amerika moet je melden als je denkt dat een kind in gevaar is. Anders sta je zelf aan vervolging bloot. Geen enkele instantie is er bereid de meldingen confidencieel te behandelen, al wil dat ook niet zeggen dat alle gegevens zomaar worden vrijgegeven. Finkelhor: “De aard van de melding en enkele gegevens, zoals leeftijd en woonplaats, worden doorgegeven aan een centrale registratie. Precies daarom kunnen we trends vaststellen. Waarom doen

Het luistert nauw. De vertrouwelijkheid maakt dat mensen spontaan over de brug komen met een melding waarmee ze bij negatieve afschrikking zouden aarzelen, maar vraagt tegelijkertijd vertrouwen van het gerecht. Magistraten moeten er van uitgaan dat de vertrouwenscentra niet aarzelen de zaak door te spelen aan justitie als een vertrouwelijke behandeling niet volstaat. De vertrouwenscentra slagen in hun opzet. Bijna de helft van de meldingen komt nu van rechtstreeks betrokkenen, zegt *Peter Adriaenssens*. Maar van spectaculaire dalingen is bij ons geen sprake. De conferentie richtte zich verder op een aspect waarover de bevindingen in de

In 2006 waren er ruim 7.000 meldingen van kindermishandeling. Een verdubbeling op tien jaar tijd.

jullie dat niet in Europa? Ik weet dat jullie in Vlaanderen een uniek systeem hebben met de vertrouwenscentra, maar werkt het ook echt?

Onderzoek wijst uit dat dadertherapie een beperkt effect heeft, maar dat afschrikking in de vorm van gevangenisstraf niet te onderschatten valt. En zelfs als de dader niet de gevangenis in vliegt, waarom vinden jullie het zo waardevol dat zijn omgeving niet weet wat er gaande was? Ik weet dat jullie trots zijn op jullie systeem, maar beschermen jullie de kinderen wel afdoende door de privacy van de dader en van het gezin te bewaken?”

Verenigde Staten en bij ons alvast gelijklopen: het aantal situaties van verwaarlozing stijgt onrustbarend. Dit is misschien nog wel de lastigste vorm van ‘mishandeling’. Met gekneusde ribben of met seksuele handelingen weet je dat er iets te melden valt, maar met een gebrek aan aandacht en liefde is de stap naar de hulpverlening moeilijker. Voor slachtoffers vraagt het soms jaren om zich te realiseren dat ze verwaarloosd werden.

tekst | **Ria Goris**
illustratie | **Nora Theys**

Kindermishandeling: de feiten

De definitie van kindermishandeling en verwaarlozing door de Vlaamse Vertrouwenscentra luidt als volgt: "Iedere situatie waarin het kind slachtoffer is van geweld van fysieke, psychische of seksuele aard, en dit passief of actief."

In elke Vlaamse provincie en het Brussels Hoofdstedelijk gewest bestaat een Vertrouwenscentrum Kindermishandeling. Ze voorzien gratis in medische, psychologische, sociale en pedagogische hulp. Iedereen die een vermoeden heeft van verwaarlozing of mishandeling kan contact opnemen. De focus ligt op volledige hulpverlening, niet op bestraffing.

Het aantal meldingen van kindermishandeling of verwaarlozing bij de Vertrouwenscentra steeg van 3.597 in 2000 tot 4.669 in 2006. Het aantal kinderen waarvan geweten is dat ze slachtoffer zijn,

steeg in diezelfde periode van 4.950 tot 6.316. De reële cijfers liggen waarschijnlijk hoger. Veel gevallen van kindermishandeling worden niet gemeld of blijven onzichtbaar. Bij de situaties die door de vertrouwenscentra worden onderzocht, gaat zowat een derde om seksueel misbruik en een kwart om lichamelijke verwaarlozing of mishandeling. Maar een vorm van mishandeling of verwaarlozing komt zelden alleen. Bij emotionele mishandeling gaat het veelal om schelden, snauwen, achterstellen, opsluiten, bang maken of eisen stellen die het kind nog niet aankan. Veel voorkomende vormen van emotionele verwaarlozing zijn: het kind verlaten, het geen adequaat toezicht geven of het afwijzen.

Contact: www.kindermishandeling.org

zijn getrouwd", zegt ze verliefd. "Ik voel me goed bij haar. Ik heb niks tegen mannen. Ik zou er alleen niet meer mee kunnen samenleven. We hebben samen iets moois opgebouwd. Het frituur hier om de hoek is van ons. Alles loopt ongeveer zoals ik het wil. Dat is de verdienste van Svea, maar ook van mezelf. Ik ben er trots op. Ik had mijn hoofd ook kunnen laten hangen. Maar dan kennen ze Tessa nog niet."

Betrapt en opgelucht

"Niets dan bewondering voor iemand als Tessa", knikt *Stef Anthoni*, algemeen directeur en psycholoog in het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling Antwerpen. "Niet vanzelfsprekend om je zo te herpakken. Al zal het altijd moeilijk blijven. Zo'n verleden wis je niet uit." Het bureau van Anthoni kreunt onder de dikke dossiers. "Wij hebben het druk. In 2006 werden 2.122 kinderen aangemeld, alleen voor Antwerpen. Dat zijn negen kinderen per dag. Dat betekent niet dat er meer kindermishandeling is, maar dat er meer meldingen zijn. We werken laagdrempelig. Dat wil zeggen dat er altijd iemand is die je kan bellen, de klok rond. De meeste meldingen komen van professionelen, maar ook van familie, vrienden, bureaus, artsen, leerkrachten, CLB'ers. Allemaal mensen die een reden zien om zich zorgen te maken. Wij kijken dan of die ongerustheid terecht is. Geen simpele opdracht natuurlijk. Wij kunnen moeilijk ergens binnenstappen voor een controle. Dat is onmogelijk, zelfs

al twijfel je soms niet. Wij hebben niet de volmacht om een kind bij de ouders weg te halen. In sommige, ernstige situaties mogen we wel het gerecht inschakelen."

"Dikwijls worden we naar het ziekenhuis geroepen, als er sprake van mishandeling kan zijn. Dan spreken we de ouders aan. Dat zorgt natuurlijk voor argwaan. Daarom leggen we altijd goed uit wie we zijn en hoe we werken. Er is vaak angst, maar, vreemd genoeg, ook opluchting. Zeker bij seksuele mishandeling denkt de pleger vaak al jaren: 'Ik kan dit niet stoppen.' De pleger is dan blij dat er een professionele instantie is die de grens voor hem trekt. Eindelijk! De angst voor de gevolgen blijft natuurlijk wel. Ga ik alles kwijtspelen? Heel wat partners weten nergens van. Soms hebben ze een vermoeden. Even vaak willen ze niet zien wat er gebeurt."

"Mensen lopen met een vooroordeel rond. Alsof kindermishandeling alleen voorkomt in moeilijke wijken en in sociale woonblokken. Er bestaat inderdaad een sociale realiteit. Als je slecht behuisd bent, geen inkomen hebt of andere problemen, dan wordt de kans dat mensen hun kinderen slaan groter. Maar als we kijken naar seksuele of emotionele mishandeling, dan komt dat zeker even vaak voor in Brasschaat. De sociale controle is daar immers minder groot."

"We gaan er te makkelijk van uit dat kindermishandeling niet in de eigen kring voorkomt. En als het dan wel gebeurt, wordt het verdrongen. In de beginfase van

de vertrouwenscentra was de redenering van hogehand: moeten we wel centen geven aan een organisatie die zich bezighoudt met zo'n pijnlijke dossiers? Struisvogelpolitiek dus: zolang we niets zien, kunnen we die vervelende dingen blauwblauw laten. Na Dutroux is de aanpak veranderd. De druk op mijn medewerkers is enorm vergroot. Mensen willen snel antwoorden. Geen getreuzel. Onlangs sprak ik met een man die zowel vroeger als nu kinderen misbruikte. Hij maakte zelf de vergelijking. Kindermisbruik werd vroeger nauwelijks aangepakt. Als er geen logische verklaring werd gevonden voor de lichamelijke mishandeling, kwam het slachtoffer in het ziekenhuis terecht. Daarmee was de kous af. Daarom zijn de vertrouwenscentra precies opgericht. Elke dag nog leren we bij. Er is niet alleen lichamelijke mishandeling, maar ook lichamelijke verwaarlozing, emotionele mishandeling, seksueel misbruik. Die vergen elk een specifieke aanpak. Al die ellende heeft één gemeenschappelijk kenmerk. Als je een kind wil helpen, moet je met de hele context bezig zijn. 85% van de meldingen betreft intra-familiaal geweld. Je helpt een kind niet als je zijn omgeving niet bij de hulpverlening betreft."

Niet met Tessa

Tessa houdt lange pauzes tussen haar zinnen. "Ik word soms helemaal koud. IJskoud. Dan bekruipt het verleden me. Dan lijkt het alsof ik binnenstebuiten wordt gekeerd. Het besef van mijn zieke verleden ligt altijd als een beest op de loer. Daarom mag ik nooit stilstaan. Het beest houdt van dode momenten. Dan krijg ik zelfmoordgedachten. Ik sleur een hele hoop psychische miserie mee, maar ik vind niet dat ik dat als excuus mag gebruiken om er zelf een rotzooi van te maken. Dat deed mijn moeder. Maar ik niet. *No fucking way!*"

tekst | **Jeroen Franssens**

foto | **Jan Locus**